

Ткаченко В. В.

молодший науковий співробітник сектору дошкільної, загальної середньої і позашкільної освіти відділу освітньої статистики і аналітики ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, v.tkachenko@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3389-9935>

Дронь Т. О.

молодший науковий співробітник сектору вищої освіти відділу освітньої статистики і аналітики ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, t.dron@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1374-5610>

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НУШ У ПІЛОТНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПИТУВАННЯ БАТЬКІВ УЧНІВ 4 КЛАСІВ 2020/2021 н. р.

Анотація. У статті наведено результати опитування батьків учнів початкових класів, проведеного в рамках моніторингу стану реалізації НУШ, як дієвого інструменту для оцінювання ефективності реалізації НУШ у пілотних закладах освіти. Серед основних розкритих у матеріалі аспектів – оцінка ступеня змін у розвитку учнів, ставлення батьків до особливостей освітнього процесу їхніх дітей у контексті нових підходів до навчання, сформованості в учнів пілотних класів наскрізних умінь (м'яких навичок) при впровадженні нових методів і підходів, адже саме батьки учнів мають можливість своєчасно відслідкувати зміни в настрої та розвитку своїх дітей. Більшість батьків учнів констатують позитивні зміни в навчанні, формуванні умінь і навичок своїх дітей у контексті впровадження нового Державного стандарту початкової освіти. Значна частка батьків зауважили, що їхні діти перебували в позитивному, оптимістичному й піднесеному настрої. Результати опитування дали змогу оцінити вплив від впровадження нового Державного стандарту початкової освіти та визначити подальші кроки щодо реалізації реформи НУШ, з'ясувати ставлення батьків як учасників освітнього процесу до новацій в українській освіті.

Ключові слова: батьки учнів, зміни, компетентності, м'які навички, НУШ, опитування, особливості навчального процесу, пілот.

JEL classification: A13.

DOI: 10.32987/2617-8532-2021-3-103-112.

За рік до старту реформи «Нова українська школа» (НУШ) на загальнодержавному рівні й упродовж чотирьох навчальних років (2017/2018–2020/2021 н. рр.) у нашій державі здійснювався всеукраїнський експеримент «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту по-

чаткової загальної середньої освіти» [1]. Головна мета цього експерименту – апробація навчально-методичного забезпечення для впровадження нового Державного стандарту початкової освіти. В освітянських колах експеримент відомий як пілот НУШ. На початковому етапі учасниками пілоту стали 100 закладів загальної середньої освіти, упродовж чотирьох

© Ткаченко В. В., Дронь Т. О., 2021

років його база розширилася до 143 закладів. Програмою експерименту було передбачено здійснення моніторингу його реалізації з метою відстеження тенденцій, що виявляються в процесі впровадження нових підходів до навчання в початковій школі й пілотування НУШ.

Проведення такого дослідження ДНУ «Інститут освітньої аналітики» щорічно дало змогу відслідкувати динаміку змін в освітньому процесі у відібраних пілотних закладах освіти. Загалом за час здійснення експерименту співробітниками Інституту спільно із фахівцями Міністерства освіти і науки України було здійснено сім етапів моніторингового дослідження, до проведення яких долучалися також Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», команда підтримки реформ МОН України [2]. Також респондентами кожного етапу, залежно від його мети й завдань, були різні учасники освітнього процесу, задіяні в пілотуванні НУШ, зокрема адміністрація пілотних закладів освіти (директори та їхні заступники), учителі й батьки учнів пілотних класів, регіональні тренери, які готували вчителів закладів загальної середньої освіти до участі в пілотному проєкті. З результатами кожного етапу дослідження щодо стану реалізації НУШ у пілотних закладах освіти можна ознайомитися на сайті ДНУ «Інститут освітньої аналітики» (<https://iea.gov.ua/>), в розділі «Результати моніторингових досліджень» за відповідний рік (2018–2021 рр.) [3].

У новому Державному стандарті початкової освіти визначено, що основною метою початкової освіти є «всебічний розвиток дитини, її та-

лантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [1]. Найбільш ефективним способом відстежити зміни в розвитку та процесах формування в учнів початкових класів нових навичок, на нашу думку, є опитування їхніх батьків. Як респонденти батьки учнів пілотних класів долучилися до першого й останнього (сьомого) етапів моніторингового дослідження щодо стану реалізації НУШ.

Мета статті полягає в огляді результатів опитування батьків учнів пілотних класів, проведеного в межах заключного етапу моніторингового дослідження щодо стану реалізації НУШ у пілотних закладах освіти, для оцінки якісних змін, що відбулися в навчанні та розвитку дітей у контексті запровадження нового Державного стандарту початкової освіти й Нової української школи.

Учні пілотних класів як повноправні учасники освітнього процесу [4] разом із батьками брали участь в апробації навчально-методичного забезпечення та нових підходів і методів у контексті НУШ. З огляду на це серед завдань дослідження в частині опитування батьків було з'ясування впливу навчально-методичного забезпечення на формування в учнів початкової школи ключових компетентностей і цінностей [5], на створення умов для розвитку творчого потенціалу учнів [6], вивчення рівня залученості батьків до організації освітнього процесу, зацікавленості учнів у навчанні та їхні освітні результати на етапі закінчення по-

чаткової ланки загальної середньої освіти [7]. Опитування батьків учнів проводилось у травні 2021 р. шляхом заповнення ними автоматизованої анкети, створеної за допомогою сервісу Google Forms. Розроблена дослідниками анкета для батьків учнів 4-х пілотних класів містила 15 закритих питань та складалася із трьох блоків, що охоплювали різноманітні аспекти освітньої діяльності дитини впродовж навчання в початковій школі в межах пілотного проєкту НУШ, і традиційного соціально-демографічного. Тематично-змістове наповнення анкети батьків учнів пілотних класів наведено в таблиці.

У дослідженні взяли участь 2038 батьків учнів 4 пілотних класів, серед них майже 93 % – жінки, зокрема 67 % віком від 31 до 40 років, близько 87 % є батьками учнів міських закладів освіти, а майже 70 % – закладів освіти I–III ступенів. Іншими словами, усереднений респондент – жінка віком від 31 до 40 років, дитина якої є учнем/ученицею міського пілотного закладу I–III ступенів.

Важливою складовою формування в учнів бажання, потреби і здатності до навчання є емоційний стан, у якому діти перебувають у школі. З огляду на це дослідники поцікавилися в батьків, у якому настрої найчастіше перебувала їхня дитина під

час навчання в початковій школі. За відповідями більшості батьків (за сумарним показником «повністю погоджуюся» і «швидше погоджуюся»), упродовж навчання в 1–4 пілотних класах їхня дитина перебувала в загалом позитивному (95,2 %) , у доволі оптимістичному (91,6 %) і піднесеному настрої (87,4 %). Водночас за цим же сумарним показником кожен четвертий респондент констатував апатичний стан своєї дитини, 23,3 % батьків – пригнічений, а майже третина батьків (32,2 %) спостерігала дещо дратівливий стан (рис. 1).

В анкеті було передбачено оцінювання батьками особливостей організації освітнього процесу їхніх дітей у контексті засад НУШ, зокрема викладання шкільних предметів, підтримання вчителями в дитини інтересу до навчання, застосування нових методів оцінювання. За сумарним показником «повністю погоджуюся» і «швидше погоджуюся» близько 95 % батьків зазначили, що їхнім дітям подобалося ходити до школи, а про застосування вчителями нових методів оцінювання результатів навчання зауважили 94,1 % респондентів. Близько 94 % батьків констатували, що шкільні предмети викладалися цікаво й по-новому, а також повідомили, що їхня дитина розповідала про добре ставлення вчителів.

Таблиця

Тематично-змістове наповнення анкети для батьків учнів

Блок анкети	Кількість запитань
1. Загальна інформація про дитину	3
2. Інформація про дитину в початковій школі й результати навчання	6
3. Оцінка реформи НУШ	3
4. Соціально-демографічний	3

Складено авторами відповідно до тематичних блоків анкети для батьків дослідження щодо стану реалізації НУШ у пілотних закладах освіти.

ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА

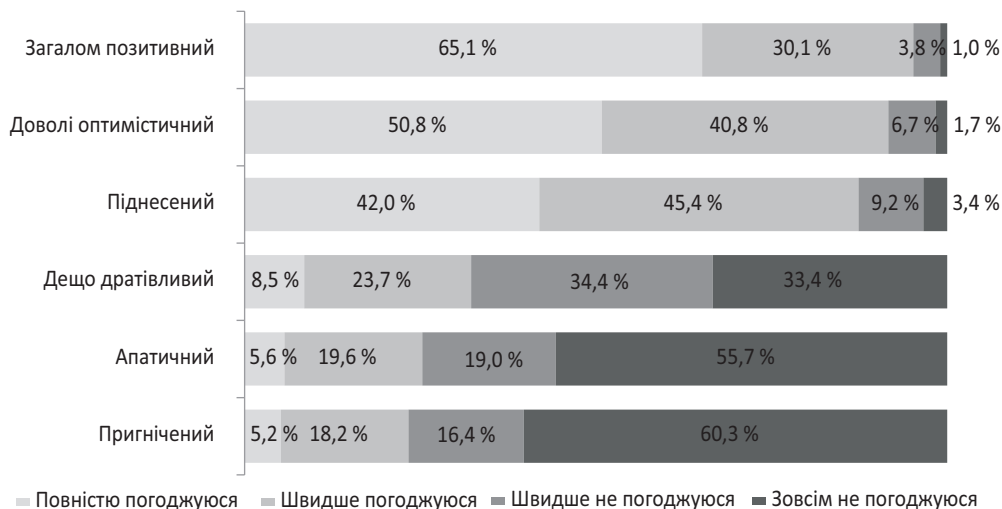

Рис. 1. Розподіл відповідей батьків учнів щодо настрою, у якому найчастіше перебувала їхня дитина, навчаючись у початковій школі

Побудовано авторами за результатами дослідження щодо стану реалізації НУШ у пілотних закладах освіти.

Підтримання в дітей інтересу до навчання і створення позитивної атмосфери під час освітнього процесу підтвердили майже 92 % респондентів. Найбільша частка батьків (лише 8 %) за сумарним показником «швидше не погоджуюся» і «зовсім не погоджуюся» не відчула, що вчитель прагнув підтримати в їхньої дитини інтерес до навчання (рис. 2).

за сумарним показником «швидше не погоджуюся» і «зовсім не погоджуюся» не відчула, що вчитель прагнув підтримати в їхньої дитини інтерес до навчання (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл відповідей батьків учнів щодо організації освітнього процесу їхніх дітей

Побудовано авторами за результатами дослідження щодо стану реалізації НУШ у пілотних закладах освіти.

Визначальними для майбутньої професійної траєкторії людини та її самореалізації здебільшого є м'які навички (soft skills) – універсальні соціальні, інтелектуальні й вольові компетенції [8]. Згідно з Методичними рекомендаціями щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 16.09.2020 № 1146 [3], учитель оцінює сформованість наскрізних умінь, а також результати навчання з відповідних предметів та інтегрованих курсів. На нашу думку, сформованість певних наскрізних умінь (м'яких навичок) цілком об'єктивно можуть оцінити батьки. З огляду на це в анкеті було передбачено питання щодо сформованості м'яких навичок їхніх дітей на час закінчення початкової школи, адаптоване дослідниками зі свідоцтва досягнень учнів 3–4 класів.

Варто зауважити, що від 98 до 78 % батьків за сумарним показником «повністю погоджуюся» і «швидше погоджуюся» констатували сформованість усіх перерахованих в анкеті м'яких навичок. Також за показником «повністю погоджуюся» найбільші частки батьків (від 70 до 59 %) зазначили, що в дітей сформовані такі навички, як доброзичливе ставлення до інших, уміння працювати в команді та вирішувати конфлікти мирним шляхом. За показником «швидше погоджуюся» від 50 до 45 % батьків вважають, що їхня дитина вміє добре висловити свою думку письмово, приймає самостійні рішення, оцінюючи можливі ризики, керує власними емоціями, вміє добре висловити свою думку усно й пояснити її, мислить критично. Водночас за

сумарним показником «швидше не погоджуюся» і «зовсім не погоджуюся» понад 22 % батьків повідомили, що їхні діти не виявляють інтересу до читання, не вміють добре висловити свою думку письмово (20 %), у них не розвинене критичне мислення (16,9 %) (рис. 3).

Формування таких рис характеру, як самостійність, дисциплінованість, креативність, ініціативність і наполегливість, є важливим аспектом розвитку особистості. За відповідями батьків, їхні діти за час навчання в початковій школі стали більше проявляти самостійність (за сумарним показником «повністю погоджуюся» і «швидше погоджуюся» це констатували 92 % респондентів), дисциплінованість (91,1 %), креативність (89,7 %) та ініціативність (89,6 %). Водночас 15 % батьків вважають, що їхнім дітям бракує наполегливості (рис. 4).

Питання «Чого не вистачало в шкільному житті дитини упродовж навчання в початковій школі?», уміщене в анкеті, було дещо провокаційним та мало на меті опосередковано з'ясувати ставлення батьків до організації освітнього процесу в початковій школі в контексті реалізації НУШ. Найбільша частка батьків (44,4 %) указала, що дітям бракувало позакласних заходів (наприклад, концертів, вистав, свят тощо). Втім, така відповідь швидше пояснюється запровадженнями в країні півторарічними обмеженнями у зв'язку з пандемією, а не особливостями освітнього процесу в НУШ. Водночас для близько третини батьків (32,9 %) стала проблемою відсутність оцінювання навчальних досягнень учнів за чіткими критеріями, а 28,7 % батьків браку-

ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА

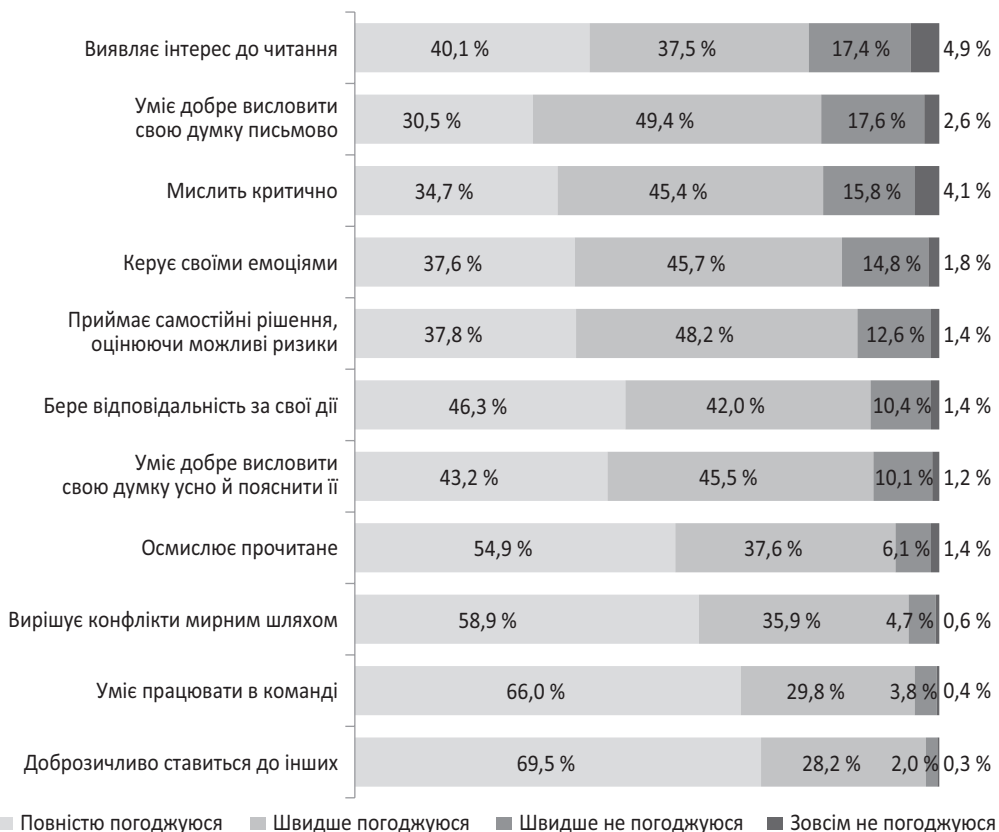

Рис. 3. Розподіл відповідей батьків учнів щодо сформованості м'яких навичок наприкінці навчання їхніх дітей у початковій школі

Побудовано авторами за результатами дослідження щодо стану реалізації НУШ у пілотних закладах освіти.

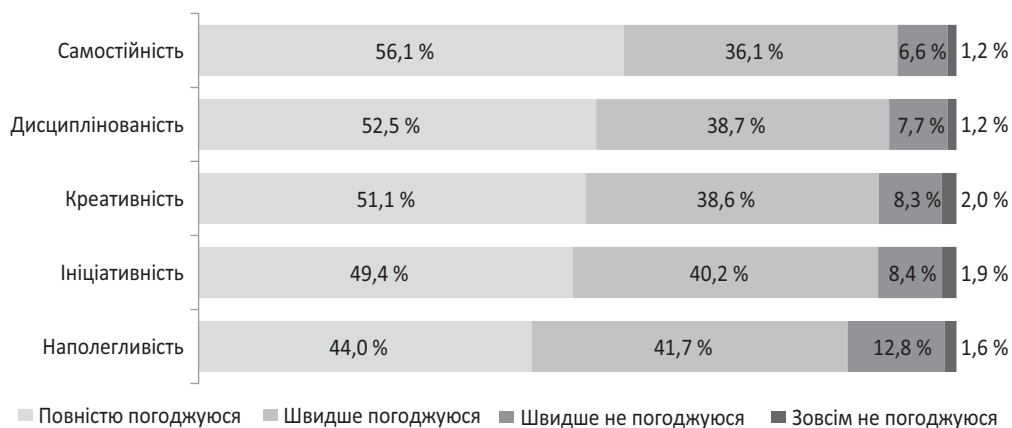

Рис. 4. Розподіл відповідей батьків учнів щодо розвитку в дитини відповідних рис характеру за час навчання в початковій школі

Побудовано авторами за результатами дослідження щодо стану реалізації НУШ у пілотних закладах освіти.

вало завдань на формування м'яких навичок (критичного мислення, лідерства, уміння керувати емоціями). Також відповідно по 18 % респондентів скаржилися на відсутність індивідуального підходу в навчанні, дослідницьких проєктів, а також комфорту (належного опалення, якісної питної води й харчування, комфортних вбиралень тощо). Про відсутність дисципліни, порядку та помітного поступу в навчанні їхніх дітей зауважив кожен десятий респондент дослідження (рис. 5).

Отже, опитування батьків учнів є одним із дієвих інструментів для оцінювання ефективності реалізації концептуальних засад НУШ. Загалом більшість батьків констатують пози-

тивні зміни в навчанні, формуванні вмінь та навичок своїх дітей після впровадження нового Державного стандарту початкової освіти. Значна частина батьків зауважили, що їхні діти перебували в позитивному, оптимістичному й піднесеному настрої. Третина батьків спостерігала дратівливий стан.

Батьки помітили також те, що дітям подобалося ходити до школи, вчителі застосовували нові методи оцінювання, шкільні предмети викладалися цікаво й по-новому, діти розповідали про добре ставлення до себе з боку вчителів, учителі підтримували інтерес учнів до навчання та створювали позитивну психологічну атмосферу під час освітнього процесу.

Рис. 5. Розподіл відповідей батьків учнів на питання «Чого, на Вашу думку, не вистачало в шкільному житті Вашої дитини упродовж навчання в початковій школі?»

Побудовано авторами за результатами дослідження щодо стану реалізації НУШ у пілотних закладах освіти.

Щодо сформованості в дітей наскрізних умінь (м'яких навичок), то від 98 до 78 % батьків повідомили про їх сформованість. За показником «повністю погоджуюся» найбільші частки батьків (від 70 до 59 %) констатували сформованість таких навичок, як доброзичливе ставлення до інших, вміння працювати в команді та вирішувати конфлікти мирним шляхом. За показником «швидше погоджуюся» від 50 до 45 % батьків уважають, що їхня дитина вміє добре висловити свою думку письмово, приймає самостійні рішення, оцінюючи можливі ризики, керує власними емоціями, вміє добре висловити свою думку усно й пояснити її, мислить критично. Водночас за сумарним показником «швидше не погоджуюся» і «зовсім не погоджуюся» понад 22 % батьків зазначили, що їхні діти не виявляють інтересу до читання, не вміють добре висловити свою думку письмово (20 %), у них не розвинене критичне мислення (16,9 %).

Також батьки зауважили, що за час навчання в початковій школі діти стали більш самостійними (92 %), дисциплінованими (91,1 %), креативними (89,7 %), ініціативними (89,6 %) і наполегливими (85,6 %). Водночас найбільша частка батьків (15 %) указала, що дітям бракує наполегливості.

Найбільша частка батьків (44,4 %) поскаржилася на брак позакласних заходів, що жодним чином не пов'язано з особливостями освітнього процесу в НУШ, а пояснюється запровадженням карантинних обмежень у країні. Відсутність оцінювання навчальних досягнень учнів за чіткими критеріями стала проблемою для третини респондентів, 28,7 % батьків учнів бракувало завдань на формування м'яких навичок (критичного мислення, лідерства, вміння керувати емоціями). На відсутність індивідуального підходу в навчанні, дослідницьких проєктів, а також комфорту (належного опалення, якісної питної води й харчування, комфортних вбиралень тощо) указали по 18 % респондентів.

Отже, опитування серед батьків учнів дає змогу оцінити зміни при впровадженні нового Державного стандарту початкової освіти, ставлення учасників навчального процесу до нових підходів, проблеми, з якими вони стикаються, їхні зауваження і пропозиції. У цілому респонденти відзначили позитивні зміни в розвитку учнів, тож подальше впровадження концепції НУШ є раціональним та ефективним підходом у реформуванні освітньої галузі України.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#top>.

2. Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2017 № 1028. URL: <https://imzo.gov.ua/2017/07/17/nakaz-mon-ukrajiny-vid-13-07-2017-1028-proprovedennya-vseukrajinskoho-eksperymentu-na-bazi-zahalnoosvitnih-navchalnyh-zakladiv/>.

3. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи : наказ Міністерства освіти і науки України від 16.09.2020 № 1146. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1146729-20#Text>.

4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Дата оновлення: 01.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

6. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи : наказ Міністерства освіти і науки України від 23.03.2018 № 283. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nop/3metodichni-rekomendatsii.pdf>.

7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / М-во освіти і науки України. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

8. Онищук Л. А. Нова українська школа: реалії та перспективи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_1_8.

Valentyna Tkachenko

SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, vtkachenko@iea.gov.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3389-9935>

Tetiana Dron

SSI «Institute of Educational Analytics», Kyiv, Ukraine, t.dron@iea.gov.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1374-5610>

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE NUS IMPLEMENTATION IN PILOT EDUCATIONAL INSTITUTIONS BASED ON THE RESULTS OF THE SURVEY OF 4TH GRADE STUDENTS PARENTS FOR THE 2020-2021 ACADEMIC YEAR

Abstract. *The article contains the survey results of students' parents conducted as part of monitoring the state of the New Ukrainian School implementation, as an effective tool for assessing the effectiveness of the NUS implementation in pilot educational institutions. The main purpose of the article is to review the survey results to assess qualitative changes in the children education and development in the context of the new State Standard of Primary Education and the New Ukrainian School, parents' attitudes to the educational process of their children in the context of new approaches to learning, meaning pilot classes of soft skills in the implementation of new methods and approaches, because it is the parents of students who have the opportunity to monitor changes in the mood and development of their children. Most students' parents noted the positive changes in learning, the formation of skills and abilities of their children in the context of the new State Standard of Primary Education implementation. A significant proportion of parents noted that their children were in a positive, optimistic and uplifting mood. The results of the survey allowed us to assess the impact of the new State Standard of Primary Education implementation and to identify*

further steps to facilitate the reform of the NUS, to determine the attitude of parents as participants in the educational process to the innovations in Ukrainian education. In general, most parents of the students stated positive changes in the education, formation of skills and abilities of their children after the implementation of the new State Standard of Primary Education. A significant proportion of parents noted that their children were in a positive, optimistic and uplifting mood. In general, the respondents noted positive changes in the development of students, therefore, further implementation of the concept of the NUS is a rational and effective approach to reforming the education sector in Ukraine.

Keywords: *parents of students, changes, competencies, soft skills, NUS, surveys, features of the educational process, pilot.*

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018). *About the statement of the State standard of primary education* (Decree No. 87, February 21). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#top> [in Ukrainian].
2. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2017). *About carrying out of all-Ukrainian experiment on the basis of comprehensive schools* (Order No. 1028, July 13). Retrieved from <https://imzo.gov.ua/2017/07/17/nakaz-mon-ukrajiny-vid-13-07-2017-1028-proprovedennya-vseukrajinskoho-eksperymentu-na-bazi-zahalnoosvitnih-navchalnyh-zakladiv/> [in Ukrainian].
3. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2020). *About the statement of methodical recommendations concerning an estimation of results of training of pupils of the third and fourth classes of the New Ukrainian school* (Order No. 1146, September 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1146729-20#Text> [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *About education* (Act No. 2145-VIII, September 5). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
5. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). *On general secondary education* (Act No. 463-IX, January 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> [in Ukrainian].
6. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2018). *About the statement of Methodical recommendations concerning the organization of educational space of New Ukrainian school* (Order No. 283, March 23). Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nop/3metodichni-rekomendatsii.pdf> [in Ukrainian].
7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016). *New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
8. Onyshchuk, L. A. (2018). The new Ukrainian school: realities and prospects. *Ukrainskyi pedahohichniy zhurnal*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_1_8 [in Ukrainian].